

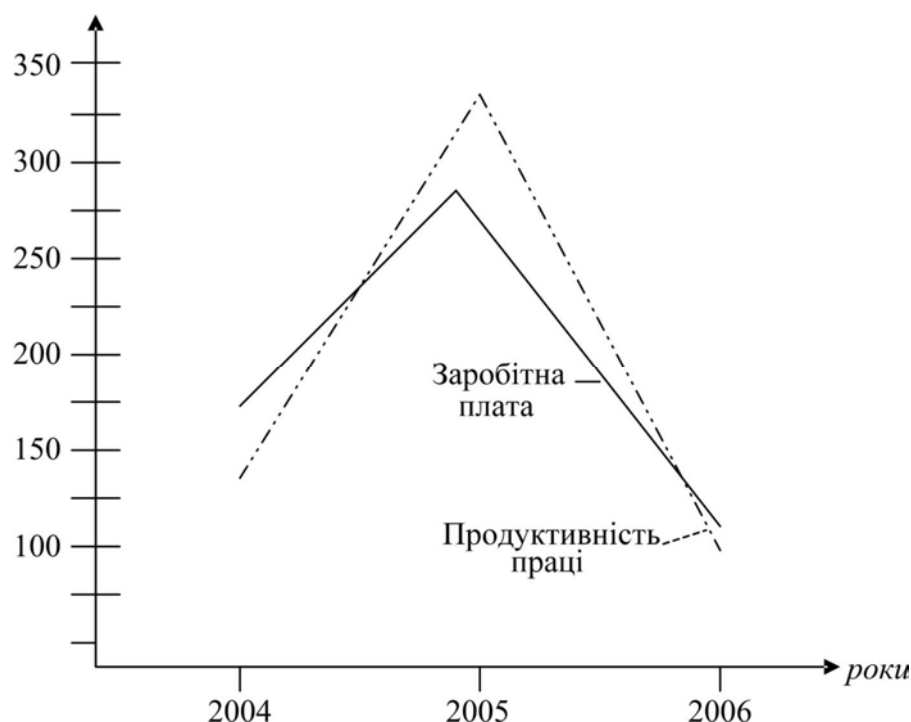

Рис. 2. Динаміка темпів росту продуктивності праці та заробітної плати

Таким чином, у 2004 та 2006 рр. спостерігається зростання середньорічної заробітної плати вищими темпами, ніж продуктивності праці. Це означає, що у 2004 р. на 1 % росту продуктивності праці – заробітна плата зростає на 17 %, а у 2006 р. – на 53 %. Негативна тенденція у 2005 р., коли на 1 % росту продуктивності праці відбувається зниження заробітної плати на 18 %, що не забезпечувало відповідної мотивації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати діяльності кожного підприємства, його фінансове становище, позиція на ринку товарів та послуг визначаються його кадровим потенціалом. Тому нині важливо приділяти належну увагу добору кадрів, формуванню ефективної їх структури, а також використанню і стимулюванню. Подальшого дослідження вимагають питання нормування праці, використання нових прогресивних форм і систем її мотивації.

Література

1. Холод З.М., Передерієнко Н.І., Б.В. Никифорок, Н.М. Сухолипка. Аналіз фінансово-економічної діяльності поліграфічних підприємств. – К. : ВАТ "УкрНДІСВД", 2004. – 240 с.

УДК 331.52

Викл. С.М. Макух – Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

На основі дослідження внутрішніх та зовнішніх чинників, які впливають на формування національного ринку праці в країні на сучасному етапі розвитку, виокремлено особливості його функціонування та визначено можливі тенденції розвитку на перспективу.

Ключові слова: ринок праці, рівень безробіття, іноземний капітал, інвестиційна політика, економічне зростання.

*Teacher S.M. Makukh – Drogobych state pedagogical university
named after Ivan Franko*

Peculiarities of function and perspectives of development the regional markets of labor in Ukraine

In this article are taking into account results of the research of internal and external factors that have an influence at the formation of the national market of labor in the country at the modern stage of the evolution. Besides are separated peculiarities of its function and determined the possible tendency of the development for the perspective.

Keywords: a market of labor, a level of unemployment, foreign investments, investments' policy, economic growth.

Постановка проблеми. Перехід України до нових форм господарювання супроводжувався руйнацією старих виробничих зв'язків (роками напружених партнерських схем між різними суб'єктами господарської діяльності) та незворотними змінами у структурі продуктивних сил. А особливість регіонального поділу праці та вузька спеціалізація союзних республік після розпаду СРСР призвели до порушення роботи чітко налагодженого механізму координації їхніх економік. Скорочення, а то й згортання виробництва, вимушене закриття підприємств, і не поодинокі випадки їх збанкрутіння зумовили масове безробіття, що до певної міри спричинило і соціальну напругу в Україні. Окрім цього, завдяки трансформації відносин власності, набув нових сутнісних характеристик кожен з компонентів взаємодії у парі суб'єкт – об'єкт, що не могло не позначитися і на зародженні внутрішніх чинників впливу на формування національного ринку праці (стан якого є, водночас, і одним з визначальних чинників стимулювання економічного зростання).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ринок праці (як і прояв різних форм функціонування трудових відносин) досліджено у працях провідних українських науковців: Д. Богині, О. Гулевич, О. Грішнєвої, І. Твердохліба й ін. [1-3]. Проте становлення ринкових форм господарювання й набуття на внутрішньому ринку праці нових характеристик його суб'єктами [4] (а саме: людина – власник, людина – підприємець) спричинило необхідність здійснення низки нових досліджень з впливу цих чинників на перспективу розвитку національного ринку праці в умовах інтенсифікації процесів глобалізації на сучасному етапі розвитку світової економічної системи.

Мета статті. Проаналізувати особливості функціонування ринку праці в Україні.

Виклад основного матеріалу. Найвідчутніше трансформація (кількісно – якісних характеристик) ринку праці в Україні позначилася на дії законів попиту та пропозиції, та встановленні "рівноважної ціни" на специфічний товар "здатність до праці робочої сили" (тобто – оплату індивідуальної праці робітника), оскільки на неї почали впливати не тільки такі чинники як якість, кваліфікація, й інтенсивність праці, але і кількість фахівців, які здатні запропонувати свої послуги та, особливо, створені для праці умови.

На початковому етапі становлення України як самостійної держави виникла тенденція до зменшення кількості економічно активного населення й

посилення процесів його міграції та імміграції. Для цього періоду характерні і стрімкі темпи приросту – у 9,25 раза кількості безробітних, які перебували на обліку в державній службі зайнятості у 1999 р. (1174,5 тис. осіб) відносно 1995 р. (126,9 тис. осіб). Хоча надалі (1999-2004 рр.) цей процес і уповільнився, зумовивши зменшення показника до 1,19 раза (988,9 тис. осіб), співвідношення кількості безробітних до працюючого населення працездатного віку зросло в 8,6 раза, що спричинилося до зростання навантаження незайнятого населення на одне робоче місце (вакансію) в 15 разів – від 2 до – 30 чол.

Зростання попиту на робочу силу в наступні роки дещо зменшило соціальну напругу, проте цілковито вирішити цю проблему не вдалося, оскільки кількість влаштованих становила лише незначну частку від кількості безробітних (9,61 % у 2001 р., 11,98 % у 2002 р., й 14,04 % у 2003 р.). За допомогою у працевлаштуванні у 2004 р. до державної служби зайнятості звернулися 1896,9 тис. безробітних громадян (на 6,6 % більше, ніж у 2003 р.), зокрема за категорійною структурою: 47,6 % – раніше працювали робітниками, 23,3 % – службовцями, 29,1 % – некваліфіковані працівники та особи без професії [6, с. 330]. Крім цього, невідповідність попиту на робочу силу її пропозиції у професійно – кваліфікаційному та територіальному розрізі зумовила високий рівень міжрегіональної диференціації безробіття, як зареєстрованого так і визначеного за методикою МОП [5, с. 69].

Для періоду 2005-2008 рр. характерне зменшення кількості безробітних (табл. 1.): найкраще співвідношення кількості безробітних до кількості економічно активного населення у таких регіонах як: Запорізька обл. – 7,0 % і 6,7 %; Дніпропетровська – 5,5 % та 5,2 % ; Донецька – 6,2 % і 5,8 %; Київська – 6,6 % і 6,2 %; Одеська – 5,6 % і 5,3 %; м. Київ – 3,3 % і 3,0 %.

**Табл. 1. Рівень безробіття населення за методикою МОП
(у віці 15-70 років) за регіонами України**

Регіон	У % до економічно активного населення		Регіон	У % до економічно активного населення	
	станом на 1.01-1.03. 2007 р.	станом на 1.01-1.03. 2008 р.		станом на 1.01-1.03. 2007 р.	станом на 1.01-1.03. 2008 р.
Україна	7,4	7,1	Миколаївська обл.	9,6	9,2
АР Крим	5,6	5,3	Одеська обл.	5,6	5,3
Вінницька обл.	7,5	7,0	Полтавська обл.	7,7	7,7
Волинська обл.	9,2	8,9	Рівненська обл.	10,0	9,6
Дніпропетровська обл.	5,5	5,2	Сумська обл.	8,8	8,3
Донецька обл.	6,2	5,8	Тернопільська обл.	10,0	9,5
Житомирська обл.	9,7	9,4	Харківська обл.	7,0	7,0
Закарпатська обл.	7,6	7,1	Херсонська обл.	9,4	9,3
Запорізька обл.	7,0	6,7	Хмельницька обл.	9,4	9,1
Івано-Франківська обл.	9,1	9,0	Черкаська обл.	9,5	9,4
Київська обл.	6,6	6,2	Чернігівська обл.	10,1	9,5
Кіровоградська обл.	9,2	9,0	Чернівецька обл.	8,7	8,5
Луганська обл.	7,8	7,3	м. Київ	3,3	3,0
Львівська обл.	8,9	8,8	м. Севастополь	4,0	3,3

Джерело: [5]

Така динаміка показників на регіональних ринках праці в Україні насамперед зумовлена рівнем їх забезпечення чинниками виробництва та сутністю їх якісно – кількісних характеристик. Безперечно, певну роль тут відіграло і залучення іноземного капіталу в національну економіку. Адже інвестиції, як внутрішні, так і зовнішні (останні більшою мірою у зв'язку з обмеженістю, а подекуди і відсутністю перших), розглядали як основний чинник впливу на відродження національного господарства країни, зменшення соціальної напруги.

Аналіз регіональної структури ПП протягом 1994-2008 рр. показує певну диференціацію обсягів їх надходжень. Як бачимо, лівова частка усіх ПП в Україні припадала на м. Київ і Київську область (39 % – 43 %). Найпривабливішими для іноземного інвестора є 5 областей України – Київська, Донецька, Запорізька, Одеська, Дніпропетровська і м. Київ, з сумарним обсягом ПП в 1999-2008 рр. у межах 67-68 % від їх загального обсягу надходжень по Україні. Така специфіка інтенсивності й наповнюваності інвестиційних потоків не змогла не зумовити і певної різноманітності їх спектра впливу на динаміку змін показників структури ринку праці як в цілому по країні, так і в регіональному розрізі зокрема: рівень зайнятості населення зріс з 65,9 % у 2006 р. до 66,5 % у 2007 р.

Спостерігаємо тенденцію до зменшення як рівня безробіття з 7,4 % до 7,1 % так і рівня зареєстрованого безробіття (у % до економічно активного населення працездатного віку) з 4,2 % до 3,7 %. При цьому кількість осіб економічно неактивного населення скоротилася з 8315 тис. до 8167 тис. Для порівняння: загалом рівень безробіття в Україні за I півріччя 2007 р. становив 6,6 % в той час, як у країнах (27) Євросоюзу – 7,1 %. Значно зросли попит та пропозиція робочої сили у I півріччі 2008 р.: потреба підприємств у працівниках збільшилася з 175,0 тис. осіб у 2007 р. до 194,7 тис. осіб у 2008 р., що зменшило навантаження на одне вільне робоче місце (вакантну посаду) з 4 до 3 осіб.

Найбільшу потребу у працівниках відчували: промисловість 72,2 тис. осіб (січень – вересень 2007 р.) при – 62,6 тис. осіб у січні – березні 2008 р., в т.ч. переробна промисловість – 55,3 і 48,5 тис. осіб; будівництво – 21,5 і 19,3 тис. осіб; фінансова діяльність – 4,7 і 4,2 тис. осіб; торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 27,9 і 23,0 тис. осіб; діяльність транспорту та зв'язку – 14,8 і 13,6 тис. осіб (табл. 2).

Часто лише оплата праці виступає єдиним індикатором впливу на процес формування економічної активності населення, який регулюється законами ринку тож найбільша пропозиція робочої сили, як і навантаження на одне вільне робоче місце, спостерігатиметься у галузях з високою оплатою праці (товари й послуги яких є конкурентоспроможні на світових ринках). Підтвердженням цьому є і динаміка зростання показників заробітної плати нарахованої штатним працівникам й, зокрема, її диференціація за видами економічної діяльності (станом на травень 2008 р.): найвищі показники 3777 грн (що становить 136,9 % відповідного показника 2007 р. та 212,9 % середнього рівня по економіці) у фінансовій діяльності й діяльності авіаційного транспорту – 3779 грн (144,7 % і 213,0 %); у сфері державного управління – 2462 грн (139, 1 % і 138,7 %);

2019 грн – у промисловості (133,4 % і 113,8 %). Найнижчою заробітна плата і надалі залишається у працівників, зайнятих у сфері освіти – 1373 грн (147,1 % і 77,4 %); охорони здоров'я та надання соціальної допомоги – 1140 грн (144,1 % і 64,2 %); сільському господарстві – 1050 грн (149,8 % і 59,2 %).

Табл. 2. Потреба підприємств у працівниках за окремими видами економічної діяльності¹ (на кінець звітного періоду)

Види економічної діяльності	Січень-березень 2007 р.		Січень-вересень 2007 р.		Січень-березень 2008 р.	
	тис. осіб	у % до відповідн. періоду 2006 р.	тис. осіб	у % до відповідн. періоду 2006 р.	тис. осіб	у % до відповідн. періоду 2007 р.
Потреба у працівниках, всього	194,6	87,8	213,3	89,7	194,6	100,0
Сільське господарство	21,4	94,6	13,2	70,8	18,1	84,5
Промисловість	58,1	81,4	72,2	93,2	62,6	107,9
добувна	7,7	68,7	9,3	109,1	7,7	99,6
переробна	44,5	81,0	55,3	89,7	48,5	109,1
Будівництво	16,5	87,0	21,5	87,2	19,3	116,7
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	25,3	87,6	27,9	77,1	23,0	90,8
Діяльність готелів та ресторанів	2,8	99,4	3,6	97,3	3,1	109,2
Діяльність транспорту та зв'язку	13,0	91,7	14,8	109,0	13,6	105,0
Фінансова діяльність	3,5	84,9	4,7	133,7	4,2	120,0
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	15,4	90,4	17,0	95,2	12,9	84,1
Державне управління	17,0	94,7	17,3	90,4	17,3	101,8
Освіта	4,3	96,5	5,0	96,7	4,2	99,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	11,1	96,8	10,4	102,9	11,0	99,0
Інші види економічної діяльності	6,2	81,0	5,7	72,8	5,3	84,2

¹ Джерело: [5]

Висновки. Національний ринок праці в країні має неоднорідну структуру внаслідок специфіки формування його складових: регіональних ринків праці. Крім цього, враховуючи територіальний поділ праці та наповнюваність фінансових потоків (як внутрішніх, так і зовнішніх), що спрямовуються для відродження господарського комплексу країни (зокрема і у регіональному розрізі), зауважуємо наявність тенденцій до: зменшення рівня безробіття та показника навантаження на одне вільне робоче місце; збільшення у регіонах з найвищими показниками надходжень іноземного капіталу потреби підприємств у працівниках на заміщення вільних робочих місць та вакантних посад.

Література

1. Богиня Д.П., Грішнова О.А. Основи економіки праці. – К., 2001. – 236 с.
2. Гулевич О. Нормативний аналіз державного регулювання ринку праці // Україна: аспекти праці : наук.-економ. та сусп.-політ. журнал. – К., 2005. – № 8. – С. 3-7.
3. Твердохліб І. Оцінка ефективності інвестування СЕЗ України в контексті проблеми безробіття // Регіональна економіка. – 2006. – № 2. – С. 59-71.
4. Макух С.М. Аналіз рівня зайнятості в Україні в аспекті його залежності від умов протікання інвестиційного процесу в країні // Зб. наук. праць Луцького ДТУ : Економічні науки : серія "Регіональна економіка". – Луцьк : Луцький ДТУ. – 2006. – Вип. 3(9), ч. 2. – С. 25-31.
5. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.Держкомстат України: архів 2008 р.>
6. Статистичний бюлетень за січень – травень 2005 р. – К. : Держкомстат України. 2006. – С. 330-333.

УДК 336.76

Здобувач О.О. Мацько; здобувач Г.Є. Шпаргало;
здобувач І.Я. Шеремета – Львівська КА

ГРОШОВО-КРЕДИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В ТЕОРІЇ РАЦІОНАЛЬНИХ ОЧІКУВАНЬ

Розглянуто погляди представників теорії раціональних очікувань на механізм та результати грошово-кредитного регулювання економіки, аргументи на користь і проти даної наукової течії; окреслено місце і значення теорії раціональних очікувань у розвитку сучасної економічної теорії регулювання економіки.

*Competitor O.M. Mac'ko; competitor G.Ye. Shaprgalo;
competitor I.Ya. Sheremeta – L'viv commercial academy*

Monetary regulation in rational expectations theory

Views of scientists of rational expectations branch at mechanism of monetary regulation as well as arguments for and against this scientific branch are considered. Role and place of rational expectations theory in modern economics and theory of state regulation of economy is outlined.

Вступ. Необхідність регулювання грошово-кредитної системи була усвідомлена ще кілька століть тому. В умовах грошових систем металевого обігу таке регулювання мало правовий характер і не відігравало значної ролі в управлінні економічним життям країни. Ця ситуація докорінно змінюється з плином часу та в умовах переходу до паперово-кредитного обігу, внаслідок чого регулювання набуває систематичного характеру і переходить суто з правової в економічну площину.

На сьогодні значна увага приділяється дослідженню методів державного регулювання грошово-кредитної системи, зокрема у працях І. Алексєєва, М. Артуса, В. Лагутіна, А. Мороза, П. Матвієнко, М. Савлука [1-5]. Проте, межа регулятивних можливостей держави визначаються передусім економічною ситуацією в країні. Тому найважливішою характеристикою регулювання є його динамічність. Не існує остаточних ідеальних методів і меж регулювання, вони постійно змінюються, і головне завдання державних керівних органів – усвідомити, що тут має залишатися відносно постійним, а що – змінюватися відповідно до вимог сучасності. З іншого боку, необхідним стає врахування очікувань та настроїв економічних агентів, які істотно впливають